

اوصاف اولیای الهی

شرح خطبه ۸۶ نهج البلاغه

سلسله درس های

استاد حسین انصاریان

حوزه علمیه قم مدرسه فیضیه

سازمان انتشارات: انتشارات حسین، حسین، ۱۳۷۳ -

عنوان و نام پدیدآور: اوصاف اولیای الهی، شرح خطبه ۸۶ نهج البلاغه

مشخصات نشر: قم، دارالعرفان، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۷۳۰ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۳۷-۱۹-۵

وضعیت فهرست نویسی: فبیای مختصر

یادداشت: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی <http://opac.nlat.ir> قابل دسترسی است

یادداشت: Completed Authorities Divine Description Sermon of Nahjolbalaghe

یادداشت: کتابخانه

شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۵۹۱۹

www.erfan.ir

اوصاف اولیای الهی

شرح خطبه ۸۶ نهج البلاغه

- ✻ نویسنده: استاد حسین انصاریان
- ✻ ویرایش و پژوهش: قدرت الله فرقانی - آرش رزائی پور
- ✻ چاپ: زلال کوثر
- ✻ صحافی: معصومیه
- ✻ نوبت چاپ: اول / تابستان ۱۳۹۴
- ✻ تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
- ✻ قیمت: ۳۵۰۰۰۰ ریال
- ✻ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۳۷-۱۹-۵
- ☐ کلیه حقوق محفوظ و در انحصار ناشر است.

مرکز نشر دارالعرفان: قم- خیابان شهید فاطمی (دور شهر) کوچه ۱۹، پلاک ۲۷

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۰۴۲۷

فهرست مطالب

۲۷	یادداشت‌ها
۲۹	مقدمه
۳۳	در وصف پرهیزکاران / فاسقان و مقام خاندان نبوت

درس ۱: عظمت نهج البلاغه

۳۷	نهج البلاغه، مفسر قرآن
۳۸	اهتمام به نهج البلاغه
۳۹	دژهای عظیم
۴۰	عظمت خطبه ۸۶
۴۱	بیان ویژگیهای شیعه واقعی
۴۲	علم امیرمؤمنان (علیه السلام) در قرآن
۴۳	دارنده شمه‌ای از علم کتاب
۴۵	دارنده همه علم کتاب
۴۷	علم امیرمؤمنان (علیه السلام) در روایات
۴۷	روایت اول
۴۹	روایت دوم
۵۰	علم توحید

درس ۲: چهل ویژگی مؤمنان

۵۳	معنای عارف
۵۴	تسلیم محض الهی
۵۶	فناء فی الله و بقاء بالله

- ملای عمل عارفان ۵۷
- اخلاص در توحید ۵۸
- عارف واقعی ۵۹
- درجات ایمان و اخلاص ۶۱
- عظمت شیعه در روایات ۶۳
- روایت اول: ۶۳
- روایت دوم: ۶۵

عِبَادَ اللَّهِ! إِنَّ مِنْ أَحَبِّ عِبَادِ اللَّهِ إِلَيَّ عَبْدًا أَعَانَهُ اللَّهُ عَلَى نَفْسِهِ

درس ۳: جایگاه عبودیت

- وجوب پذیرش سخنان امیر مؤمنان (ع) ۶۷
۱. رهایی از تسلط شیطان ۶۸
۲. عدم احضار در قیامت ۶۹
۳. توصیف گر درست خداوند ۶۹
- آغاز خطبه و توصیف عبادالله ۷۰
- آغاز کلام با حرف تأکید ۷۰
- عبادالله کیان اند؟ ۷۱
- جایگاه عبد و عبودیت ۷۱
۱. عبد بودن پیامبر اکرم (ص) ۷۲
۲. عبودیت عیسی (ع) ۷۲
۳. عبودیت ایوب (ع) ۷۳
۴. عبودیت انبیا ۷۴
۵. عبد دارای علم ۷۴
۶. عبودیت انبیا و ائمه (ع) ۷۵

درس ۴: محبوبان پروردگار

- محبت پروردگار به بندگان ۷۷
- محبوبان پروردگار ۷۸
- گروه اول: نیکوکاران ۷۸

۷۹	گروه دوم: توبه کنندگان و طهارت پیشگان
۸۰	گروه سوم: تقوا پیشگان
۸۰	گروه چهارم: صبر کنندگان
۸۰	گروه پنجم: توکل کنندگان
۸۱	گروه ششم: عدالت پیشگان
۸۱	گروه هفتم: جهادگران
۸۱	گروه هشتم: تبعیت کنندگان از پیامبر
۸۲	گروه نهم: پایداری کنندگان در راه خدا

درس ۵: اعانه خدا بر انسان

۸۵	کمک و اعانه پروردگار
۸۶	نقش عبد در دریافت اعانه
۸۷	آیات مربوط به رد جبر
۸۹	شرایط اعانه الهی

درس ۶: اعانه خدا بر خودشناسی (۱)

۹۳	اقسام اعانه الهی بر انسان
۹۴	۱. اعانه بر خودشناسی
۹۵	آیه اول:
۹۶	آیه دوم:
۹۷	روایت اول:
۹۹	روایت دوم:

درس ۷: اعانه خدا بر خودشناسی (۲)

۱۰۱	پنج سؤال در خودشناسی
۱۰۲	سؤال اول: من کیستم؟
۱۰۴	راه هزینه سرمایه‌های انسان
۱۰۵	سؤال دوم: از کجا آمده‌ام؟
۱۰۶	سؤال سوم: به کجا آمده‌ام؟
۱۰۹	سؤال چهارم: برای چه آمده‌ام؟
۱۱۰	سؤال پنجم: به کجا می‌روم؟

درس ۸: اعانه خدا بر جنود عقل (۱)

- ۱۱۲..... ۲. اعانه بر جنود عقل
 ۱۱۳..... معنای عقل
 ۱۱۵..... تأمین لشکر عقل
 ۱۱۶..... شعور همه موجودات
 ۱۱۸..... عقل در مکتب اهل بیت علیهم السلام
 ۱۱۹..... خیر از جنود عقل

درس ۹: اعانه خدا بر جنود عقل (۲)

- ۱۲۳..... معنای قلب و کبر قرآن
 ۱۲۳..... معنای قلب
 ۱۲۴..... ۱. حرکت زیدی
 ۱۲۴..... ۲. حرکت زمینی
 ۱۲۴..... ۳. حرکت مکانی
 ۱۲۴..... ۴. حرکت باطنی
 ۱۲۵..... ۵. حرکت معنوی
 ۱۲۵..... اوصاف قلب
 ۱۲۶..... قلب مرکز تحول
 ۱۲۷..... معنای لب
 ۱۲۸..... عقل و لب
 ۱۳۰..... تشخیص مصالح و مفاسد از راه عقل

درس ۱۰: اعانه خدا در جهاد با نفس (۱)

- ۱۳۳..... اعانه به انسان در پیروزی بر تمایلات نفس
 ۱۳۴..... نفس و خواسته‌های نامعقول
 ۱۳۶..... علل پیدایش خواسته‌های بی‌مهار
 ۱۳۷..... جهاد اکبر
 ۱۳۸..... هفت برنامه نفس
 ۱۳۹..... ۱. نفس هواپرست
 ۱۳۹..... ۲. نفس اماره

۱۴۱	۳. نفس حسرت خورنده
۱۴۱	۴. نفس گرفتار
۱۴۲	۵. نفس پنهان کننده حق
۱۴۳	۶. نفس سبک مقدار
۱۴۳	۷. نفس جلوه گر

درس ۱۱: اعانه خداوند در جهاد با نفس (۲)

۱۴۷	خطر هوای نفس
۱۴۹	بازیگری دایمی هوای نفس
۱۵۱	آیاتی درباره پیدایش هواپرستی
۱۵۴	رهایی از هوای نفس در علم

درس ۱۲: اعانه خداوند در جهاد با نفس (۳)

۱۵۸	برترین جهاد
۱۵۸	روایت اول:
۱۵۸	روایت دوم:
۱۵۹	روایت سوم:
۱۶۱	روایت چهارم:

فاستشعر الحزن

درس ۱۳: پوشیدن لباس حزن

۱۶۳	فاء تفریع
۱۶۴	پوشیدن لباس اندوه
۱۶۴	یک پرسش
۱۶۵	واژه‌های نزدیک به حزن
۱۶۶	حقیقت حزن
۱۶۸	حقیقت کرب
۱۶۸	حقیقت اسف
۱۶۸	حقیقت حسرت

۱۶۹		حقیقت غصه
۱۶۹		حقیقت کآب و کآبه
۱۷۰		حقیقت غم
۱۷۱		حقیقت آسی

درس ۱۴: اقسام حزن منفی (۱)

۱۷۴		حزن منفی در آیات
۱۷۴		آیه اول:
۱۷۵		آیه دوم:
۱۷۶		کربلاء، میناء، مقابله با حزن منفی
۱۷۹		آیه سوم:
۱۷۹		آیه چهارم:

درس ۱۵: اقسام حزن منفی (۲)

۱۸۲		حزن منفی در روایات
۱۸۲		روایت اول:
۱۸۲		دنیا در قرآن و روایات
۱۸۵		دنیای ممدوح و مذموم
۱۸۷		روایت دوم:
۱۸۸		روایت سوم:
۱۸۸		روایت چهارم:

درس ۱۶: اقسام حزن مثبت (۱)

۱۹۲		تحرک‌زایی حزن مثبت
۱۹۴		حزن و غم در شک و تردید
۱۹۵		اقسام حزن مثبت
۱۹۵		۱. حزن ناشی از مشاهده انحراف مردم
۱۹۷		۲. حزن ناشی از عدم توفیق
۱۹۸		۳. حزن عاطفی

درس ۱۷: اقسام حزن مثبت (۲)

- حزن مثبت در روایات ۲۰۱
۱. حزن بر اثر ارتباط با ولایت ۲۰۱
۲. عبادت بودن حزن مثبت ۲۰۳
- نمونه‌هایی از حزن مثبت در اولیای الهی ۲۰۴
۱. حزن برای بجا نیاوردن عبادت کامل ۲۰۴
۲. حزن برای اتلاف عمر ۲۰۶
۳. حزن برای عدم تزکیه نفس ۲۰۷

و تَجَلَّبَ الْخَوْفُ

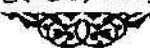
درس ۱۸: رتن کردن لباس خوف

- اقسام لباس ۲۱۰
- اول: لباس معمولی ۲۱۰
- دوم: لباس تقوا ۲۱۰
- سوم: لباس عفاف ۲۱۲
- چهارم: لباس پوشاننده قبايح قلوب ۲۱۲
- پنجم: لباس طمانینه ۲۱۴
- ششم: لباس تمکین ۲۱۴

درس ۱۹: مراحل خوف

- واژه‌های مترادف ۲۱۷
۱. خشیت ۲۱۷
۲. وجل ۲۱۹
۳. رهبت ۲۲۰
۴. حذر ۲۲۲
۵. فزع ۲۲۳
۶. هلوع ۲۲۴
۷. هول ۲۲۵
۸. شفق ۲۲۶

۲۳۷..... ۹. رعب

درس ۲۰: اقام خوف (۱)

- ۲۳۰..... آیات مربوط به خوف منفی
- ۲۳۳..... خوف‌های توهّمی
- ۲۳۳..... خوف از مرگ
- ۲۳۵..... اقسام خوف مثبت
- ۲۳۵..... ۱. خوف برای هدایت مردم
- ۲۳۹..... ۲. خوف از سوء عاقبت

درس ۲۱: اقام خوف (۲)

- ۲۴۳..... ۳. خوف از مقام خدا
- ۲۴۵..... ۴. خوف از عذاب و فناءها
- ۲۴۷..... وعده و وعید
- ۲۴۸..... خسران دیده‌ها در قیامت
- ۲۵۱..... آثار خوف از گناه
- ۲۵۲..... ۵. خوف از نقص در عبادت

درس ۲۲: اقام خوف (۳)

- ۲۵۵..... ۶. خوف در برابر عظمت حق
- ۲۵۷..... آثار خوف از عظمت خدا
- ۲۵۹..... اقسام خوف در کلام شیخ صدوق رحمته الله

فَرَّهَر مَصْنُوحُ الْهُدَى فِي قَلْبِهِ، وَ أَعَدَّ الْقَرَى لِنُومِهِ النَّازِلَ بِهِ،

فَقَرَّبَ عَلَى نَفْسِهِ الْبَعِيدَ، وَ هَوَّنَ الشَّدِيدَ.

درس ۲۳: درخش چرخ هدایت در قلب

۲۶۲..... نور و ظلمت

۲۶۴	آرزوی هدایت مردم پس از مرگ
۲۶۵	چراغدان بودن قلب
۲۶۵	آیاتی در زمینه هدایت
۲۶۵	آیه اول:
۲۶۶	آیه دوم:

درس ۲۴: ویژگی‌ها و جایگاه قلب

۲۶۹	قلب مثبت و منفی
۲۶۹	قلب تغذیه کننده اعضا
۲۷۱	قلب، سلطان مملکت وجود
۲۷۲	نسبت تفقه و فهم به آفتاب
۲۷۳	محوری بودن جایگاه قلب
۲۷۶	جایگاه قلب
۲۷۷	ویژگی‌های قلب مثبت و پایدار
۲۷۷	۱. ایمان
۲۷۹	۲. انابه به سوی حق
۲۸۰	۳. اطمینان
۲۸۱	۴. تقوا

درس ۲۵: قلب، جایگاه معارف و ارزش‌ها

۲۸۴	سه نکته درباره قلب
۲۸۴	نکته اول: قلب، خانه و حرم خدا
۲۸۷	نکته دوم: مشابهت قلب و کعبه
۲۸۸	نکته سوم: حرمت مؤمن و کعبه

درس ۲۶: جایگاه قلب در وجود انسان

۲۹۱	اعطای نورانیت به اعضا و جوارح
۲۹۳	مواظبت بر قلب، راه رسیدن به سجایای اخلاقی
۲۹۴	لزوم نشان دادن شایستگی
۲۹۷	نور قلب و شرح صدر

درس ۲۷: ویژگی های قلب سلیم (۱)

- ۳۰۰..... قلب سلیم در کلام پیامبر ﷺ
 ۳۰۲..... قلب در کلام حضرت مسیح ﷺ
 ۳۰۳..... قلوب طاهره.....
 ۳۰۳..... دلسوزی قلب سلیم ابراهیم علیه السلام
 ۳۰۴..... دعای ابراهیم برای نسل خود.....
 ۳۰۶..... ن مخوب، قلب سلیم.....

درس ۲۸: ویژگی های قلب سلیم (۲)

- ۳۰۸..... روایاتی در اوصاف قلب سلیم.....
 ۳۰۸..... روایت اول.....
 ۳۰۸..... روایت دوم.....
 ۳۱۰..... نمونه هایی از قلب سلیم.....
 ۳۱۲..... رابطه میان قلب سلیم و عشق به آدم حسنه علیه السلام.....
 ۳۱۲..... روایت اول:
 ۳۱۳..... روایت دوم:

درس ۲۹: ویژگی های قلب ریاض

- ۳۱۵..... قلب مریض.....
 ۳۱۸..... وصیت پدر شیخ بهائی.....
 ۳۱۹..... ۱. غفلت.....
 ۳۲۰..... ۲. انحراف.....
 ۳۲۱..... ۳. نفرت از ذکر خدا.....
 ۳۲۱..... ۴. قساوت.....
 ۳۲۳..... ۵. میل به یهود و نصارا.....

درس ۳۰: لزوم اصلاح قلب

- ۳۲۵..... اصلاح اعضا و جوارح در پرتو اصلاح قلب.....
 ۳۲۶..... حقیقت جوانمردی در اصلاح قلب.....

- ۳۲۷..... آینه نمودن قلب
۳۲۹..... رابطه اعضای بدن با قلب

درس ۳۱: راه اصلاح قلب

- ۳۳۱..... ۱. اخلاص در اعمال و حرکات
۳۳۲..... ۲. نیکوکاری در کنار تقوا
۳۳۳..... ۳. تخلیه، تحلیه، تجلیه
۳۳۵..... اسباب روشن شدن چراغ هدایت در قلب
۳۳۶..... ۱. ایمان و عشق
۳۳۸..... ۲. تصحیح اخلاق
۳۳۹..... ۳. جهاد با دشمن
۳۴۰..... ۴. محبت خدا

درس ۳۲: حیات و مرگ قلب

- ۳۴۳..... گناهکار و قلب محجوب از حق
۳۴۶..... نجاسات قلبی و دوزخی شدن انسان
۳۴۷..... بستن دریچه‌های قلب
۳۴۷..... حرام‌خواری و تاریکی قلب
۳۴۸..... کوردلی شهوت‌پرستان
۳۵۱..... عقوبت سنگدلان

نَظَر فَاَبْصَرَ

درس ۳۳: اهل نظر و بصیرت

- ۳۵۳..... نظر و رؤیت
۳۵۴..... معنای «نظر»
۳۵۵..... نگاه‌های متفاوت
۳۵۶..... عالم، محضر خدا
۳۵۸..... نگاه با تعمق و تحقیق

درس ۳۴: نظریه مخلوقات

- ۳۶۱..... تأکید قرآن بر «نظر».
- ۳۶۲..... نیروی جاذبه و دافعه.
- ۳۶۴..... نظر به کوه‌ها و زمین.
- ۳۶۵..... خلقت شتر.
- ۳۶۶..... خلقت مورچه.
- ۳۶۶..... نا، در خویش.

درس ۳۵: نظریه نعمت‌های خدا

- ۳۶۹..... نظر به مت‌ها.
- ۳۷۰..... تحقیق و تبیین نعمت‌ها.
- ۳۷۱..... نعمت گندم.
- ۳۷۲..... گردش زمین بر سر خویش.
- ۳۷۲..... فاصله زمین از خورشید.
- ۳۷۳..... باد و باران.
- ۳۷۴..... دانه گندم و جاذبه.
- ۳۷۴..... تبدیل یک دانه به خوشه.
- ۳۷۵..... کود و ارزش آن.
- ۳۷۵..... رنگ سبز ساقه.
- ۳۷۶..... گرده نر و گرده ماده.
- ۳۷۶..... تناسب اعضای بدن با خوراکی‌ها.
- ۳۷۷..... تعداد نباتات و رویدنی‌ها.
- ۳۷۷..... ارزش سبزیجات، زیتون، خرما.

درس ۳۶: نظر درس گرفتن و عبرت

- ۳۷۹..... نظر درس گرفتن.
- ۳۸۱..... عبرت از گذشتگان.
- ۳۸۲..... ذلت فرعون.
- ۳۸۳..... تکاثر قارون.
- ۳۸۳..... حکایت بلعم باعورا.

۳۸۴.....	تقوا و صبر یوسف
۳۸۶.....	حقیقت بصیرت
۳۸۷.....	ارزش بصیرت
۳۸۸.....	بصیر در دید امام

درس ۳۷: روایاتی درباره نظر و عبرت

۳۹۱.....	نظر و عبرت در روایات
۳۹۲.....	عبادت ابو.....
۳۹۲.....	کثرت عبرت
۳۹۴.....	آیت الله جمال الدین ۱۴ گانی و آیت الله بروجردی
۳۹۴.....	عبرت‌ها از دید امام سجاد علیه السلام
۳۹۶.....	دنیا و کوردلان
۳۹۷.....	بصیرت حضرت عباس علیه السلام
۳۹۸.....	آخرین مرز نگاه بصیر
۳۹۹.....	بصیرت حارثه بن مالک

و ذکر فاستکثر

درس ۳۸: کثرت ذکر

۴۰۳.....	مصادیق ذکر
۴۰۴.....	۱. ذکر زبانی
۴۰۴.....	۲. توجه باطنی به پروردگار
۴۰۵.....	۳. ذکر بودن انبیا و ائمه علیهم السلام
۴۰۶.....	جایگاه و آثار ذکر
۴۰۷.....	قلب قسی و دور از ذکر
۴۰۸.....	شیطان عامل فراموشی

درس ۳۹: ذکر و نیت (۱)

۴۱۱.....	ذکر، مایه اضافه شدن
----------	---------------------

- ۴۱۳..... حقیقت ذکر و نسیان
- ۴۱۳..... نسیان خدا
- ۴۱۴..... آیه اول:
- ۴۱۶..... آیه دوم:
- ۴۱۸..... آیه سوم:
- ۴۱۸..... نسیان قرآن کریم

درس ۴۰: ذکر و نسیان (۲)

- ۴۲۲..... نسیان قیامت
- ۴۲۳..... آیاتی دیگر در نسیان قیامت
- ۴۲۵..... عامل نسیان
- ۴۲۵..... نتیجه نسیان
- ۴۲۶..... فراموش کنندگان خدا

درس ۴۱: روایاتی درباره ذکر

- ۴۳۱..... حقیقت ذکر
- ۴۳۵..... ذکر، محبوب‌ترین عمل
- ۴۳۶..... ذکر در همه حال
- ۴۳۹..... ذکر و اطاعت

وَارْتَوَى مِنْ عَذَابِ فُرَاتٍ سَهَّلَتْ لَهُ مَوَارِدُهُ، فَشَرِبَ نَهْلًا، وَ سَلَكَ سَبِيلًا جَدًّا

درس ۴۲: سیراب شدن از چشمه کوارا

- ۴۴۳..... تفسیری بر «عذاب فرات»
- ۴۴۴..... چشمه الهی در قیامت
- ۴۴۵..... شراب معنوی
- ۴۴۶..... داستان آیت‌الله حائری و سبزه انگور

درس ۴۳: آسان شدن مشکلات

- ۴۴۹..... آمادگی برای نهر بهشتی
- ۴۵۰..... باور نسبت به قرآن
- ۴۵۱..... همراهی با راستگويان
- ۴۵۲..... باور به وعده‌های الهی
- ۴۵۳..... آسان شدن مشکلات بر يوسف عليه السلام
- ۴۵۴..... تحمل سختی‌ها؛ تبلیغ

درس ۴۴: اولیای الهی، دلوزمروم

- ۴۵۸..... صراط مستقیم حق
- ۴۶۰..... حکایت قیس بن مسهر
- ۴۶۲..... آسانی شهادت

قَدْ خَلَعَ سَرَائِيلَ الشَّهَوَاتِ، وَ نَسِيَ مِنَ الْهَيْبَةِ إِلَّا هَمًّا وَاجِدًا الْفَرْدَ بِهِ،
فَخَرَجَ مِنْ صِيفَةِ الْعَمَى وَ مَشَارِكَةِ أَمَلِ الْهَوَى

درس ۴۵: ریشه‌کنی خواسته‌های غلط

- ۴۶۵..... راه‌های عبور از لغزشگاه‌ها
- ۴۶۸..... هوای نفس در قرآن
- ۴۷۱..... حیات حقیقی نفس
- ۴۷۲..... جاهل حقیقی
- ۴۷۳..... حجاب‌های ظلمانی

درس ۴۶: معرفی شهوات در قرآن و روایات

- ۴۷۵..... واژه شهوت در قرآن
- ۴۷۷..... توجه به چند مسأله
- ۴۷۹..... شهوات در روایات
- ۴۸۰..... روانکاوی امیرمؤمنان عليه السلام در کنترل شهوات

درس ۴۷: دوری از شهوات و فرنگ شیعه

- فرهنگ شیعه در کلام امام صادق علیه السلام ۴۸۵
- فرهنگ شیعه در کلام امام باقر علیه السلام ۴۸۶
- شهوت شکم ۴۸۷
- شهوت جنسی ۴۸۸
- مبارزه با شهوت جنسی ۴۸۹
- پیامدهای شهوت پرستی ۴۸۹
- احسان و دوری از شهوات ۴۹۱
- نظری بر دستان قبل از عاشورا ۴۹۲
- طرح سمر در تشریح خلافت ۴۹۴

وَسَارِ مِنْ مِّنْهُنَّ مَنَاحِجَ أُنُوبٍ الْهُدَىٰ وَ مَغَالِيقُ أُنُوبٍ الرَّدَىٰ

درس ۴۸: کمالات و قفل ضلالت

- کلید درهای هدایت ۴۹۷
- همنشینان محبوب ۴۹۸
- مبارزه با هوای نفس ۴۹۹
- کلید هدایت و قفل ضلالت ۵۰۱
- استعداد انسان ها ۵۰۲
- خلقت احسن ۵۰۴
- انسان در نگاه حکیمان ۵۰۵
- شریعت، طریقت و حقیقت ۵۰۶

قَدْ أَبْصَرَ طَرِيقَهُ، وَ سَلَكَ سَبِيلَهُ، وَ عَرَفَ مَنَارَهُ، وَ قَطَعَ عِمَارَهُ،
وَ اسْتَمْسَكَ مِنَ الْعُرَى بِأَوْتَقِهَا، وَ مِنَ الْحِجَالِ بِأَمْتِنِهَا

درس ۴۹: صراط مستقیم حق

- ۵۰۹..... بیمودن صراط مستقیم
۵۱۰..... مفهوم صراط مستقیم
۵۱۲..... شجره طنبیه
۵۱۳..... راه شناخت صراط مستقیم

درس ۵۰: بصیرت در راه

- ۵۱۷..... راه تشریعی پروردگار
۵۲۰..... مصادیق بضائر
۵۲۰..... ۱. آیات قرآن کریم
۵۲۲..... ۲. رسول خدا ﷺ و ائمه هدی
۵۲۴..... ۳. معجزات پیامبران

فَهُوَ مِنَ الْيَقِينِ عَلَى مِثْلِ ضَوْءِ الشَّمْسِ

درس ۵۱: یقین، آخرین درجه ایمان

- ۵۲۷..... یقین، آخرین درجه ایمان
۵۲۸..... درجات یقین
۵۲۹..... تفسیر حق یقین در کلام طبرسی
۵۳۱..... ارزش و اهمیت یقین
۵۳۱..... عجایی از آسمان ها
۵۳۳..... یقین، نردبان صعود به مقامات عالی
۵۳۵..... راه های بارور کردن یقین
۵۳۷..... ادامه کلام بیضاوی

درس ۵۲: دو تفسیر دیگر برای یقین

- ۵۳۹.....حرکت اهل یقین در پرتو نور.....
 ۵۴۰.....خورشید باطن در انبیا.....
 ۵۴۱.....نور هدایت.....
 ۵۴۲.....یقین و نور معنوی.....
 ۵۴۴.....روشنی بخشی اهل یقین.....

درس ۵۳: جایگاه یقین

- ۵۴۷.....افضلیت یقین بر ایمان.....
 ۵۴۹.....مقایسه میان سلام، امن، تقوا و یقین.....
 ۵۵۱.....امام رضا (ع) و تفسیر یقین.....
 ۵۵۲.....تفسیر توکل، تسلیم و ریا.....
 ۵۵۵.....کمیاب بودن اهل یقین.....

قَدْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلَّهِ سُبْحَانَهُ فَرَعَ الْأُمُورَ مِنْ إِصْنَادِ كُلِّ وَارِدٍ عَلَيْهِ،
 وَ تَصْمِيمِ كُلِّ فَرْعٍ إِلَى أَصْلِهِ. مِصْبَاحُ ظِلَالٍ، سَائِلُ غَشَوَاتٍ، مِفْتَاحُ مُبْهِمَاتٍ،
 دِفَاعُ مُغْضِبَاتٍ، دَلِيلُ قُلُوبٍ، يَقُولُ فِيهِمْ: وَ كُنْتُ فَهَيْسَلُمُ

درس ۵۴: برنامه‌های اهل یقین

- ۵۵۹.....اخلاص اهل یقین.....
 ۵۶۰.....معالی الامور.....
 ۵۶۲.....داستان مرجعیت شیخ انصاری.....
 ۵۶۳.....مصادیقی از ارفع الامور.....
 ۵۶۳.....۱. نماز شب.....
 ۵۶۴.....۲. هدایت مردم.....
 ۵۶۵.....۳. جهاد با نفس.....
 ۵۶۵.....۴. معرفت یابی نسبت به خدا و پیامبر.....

درس ۵۵: خدا محوری زندگان خدا

- ۵۶۷..... خدا، محور حرکات بندگان خدا
 ۵۶۸..... مصادیق ارفع الأمور در کلام امیرمؤمنان (علیه السلام)
 ۵۶۸..... ۱. دستگیری از دیگران
 ۵۶۹..... ۲. راهنمایی متحیران
 ۵۷۱..... چراغ تاریکی‌ها
 ۵۷۳..... برطرف‌کننده شبهات و مشکلات

قَدْ اخْلَصَ لَهُ فَلَسْتَ خَلَصَهُ

درس ۵۶: اخلاص برای خدا

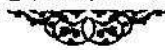
- ۵۷۵..... اخلاص در عمل
 ۵۷۷..... اخلاص ملاک پاداش
 ۵۷۸..... اخلاص در همه امور
 ۵۷۸..... اخلاص در علم و عمل
 ۵۷۹..... اخلاص در حب و بغض
 ۵۸۰..... اخلاص در گرفتن و ترک کردن
 ۵۸۰..... اخلاص در گفتار و کردار
 ۵۸۰..... اخلاص در عبادت و دعا
 ۵۸۲..... اخلاص موسی (علیه السلام)
 ۵۸۴..... راه رسیدن به اخلاص

فَهُوَ مِنْ مُعَادِنِ دِينِهِ وَ أَوْتَادِ أَرْضِهِ. قَدْ الزَمَ نَفْسَهُ الْعَدْلَ، فَكَانَ أَوَّلَ عَدْلِهِ نَفْيُ الْهَوَى عَنْ نَفْسِهِ.
 يَصِفُ الْحَقُّ وَ يَفْعَلُ بِهِ. لَا يَدْعُ لِلْخَيْرِ غَايَةً إِلَّا أَهْمَهَا، وَلَا مَظْلَمَةً إِلَّا قَصَدَهَا. قَدْ أَمَكَّنَ الْكِتَابُ
 مِنْ زَمَانِهِ، فَهُوَ قَائِدُهُ وَ إِمَامُهُ، يَحُلُّ حَيْثُ حُلَّ نَفْلُهُ، وَ يَنْزِلُ حَيْثُ كَانَ مَنْزِلُهُ

درس ۵۷: اوصافی دیگر از اولیای الهی

- ۵۸۶..... معادن دین خدا

- ۵۸۸ امان برای اهل زمین
- ۵۹۰ عدالت پیشگان
- ۵۹۱ عدالت امیرمؤمنان (ع)
- ۵۹۳ عمل به حق
- ۵۹۴ سر سپردن به قرآن

وَاٰخِرُ قَدْ تَسْمٰى عَالِمًا وَّلَيْسَ بِهِ فَاَقْتَبَسَ جَهَنَّمَ مِّنْ جَهَنَّمَ وَاَصَالِيلَ مِّنْ ضَالِّاتٍ
وَوَصَّبَ لِلنَّاسِ اَشْرَآكًا مِّنْ خَبَائِلِ غُرُورٍ وَقَوْلٍ زُورٍ

درس ۵۸: هشدار است

- ۵۹۷ منبع خیر و شر
- ۵۹۸ خیانت بنی امیه و یهودیان
- ۵۹۹ عالمان دروغین
- ۶۰۲ جهل مردم تاریخ
- ۶۰۳ قتل انسانیت
- ۶۰۴ امامان دروغین
- ۶۰۵ نمونه افراد گمراه گر
- ۶۰۶ نصیحت امام صادق (ع)

قَدْ حَمَلَ الْكِتَابَ عَلَىٰ اَرَاثِهِ، وَ عَطَفَ الْحَقُّ عَلَىٰ اَهْوَاَئِهِ. يُؤْمِنُ النَّاسُ بِبَنِي الْعِطَائِمِ

درس ۵۹: تفسیر رأی

- ۶۰۹ خودرایی در تفسیر
- ۶۱۰ سبک جلوهدادن گناهان خطرناک
- ۶۱۳ شکایت امام علی (ع)
- ۶۱۵ تفسیر بدون علم
- ۶۱۶ سؤال امام صادق (ع) از ابوحنیفه

و يُعَوِّنُ كَثِيرَ الْجَرَائِمِ يَقُولُ: أَقِفْ عِنْدَ الشُّبُهَاتِ وَ فِيهَا وَقَعَ،
و يَقُولُ: اعْتَزِلْ الْبِدْعَ، وَ يَنْهَى إِصْطِلَاجَهُ..

درس ۶۰: بک اکاشن کائنات

۶۱۹.....	امید واهی دادن
۶۲۲.....	ریاکاری متظاهران به علم
۶۲۴.....	حیوانات انسانی نما
۶۲۵.....	مردگان بین زندگان
۶۲۶.....	حکایت پیش نمازی در وره قاریه
۶۲۹.....	هشدار به کجروان

فَأَيْنَ يَتَاهُ بِكُمْ؟ بَلْ كَيْفَ تَعْمَهُونَ؟ وَ تَنْحَمُّ عِزَّةَ نَبِيِّكُمْ، وَ هُمْ أَرْمَةُ الْحَقِّ، وَ أَعْلَامُ الدِّينِ، وَ
السَّنَةِ الصَّدَقِ، فَأَنْزَلُوهُمْ بِأَحْسَنِ مَنَازِلِ الْقُرْآنِ وَ رُدُّوهُمْ وَزُودَ الْهِيمِ الْعَطَّاشِ...

درس ۶۱: زنگ بیدارباش

۶۳۱.....	هشدارهای امام (ع)
۶۳۲.....	توجه دادن مردم به عترت پیامبر
۶۳۴.....	اهل بیت (ع) زمامداران حق
۶۳۵.....	لزوم اطاعت از عترت
۶۳۸.....	حقانیت گفتار و کردار اهل بیت (ع)
۶۴۰.....	اتمام حجت امام (ع)
۶۴۱.....	نهی از رفتن به سوی بنی امیه

فهرست

۶۴۵.....	فهرست آیات
۶۷۵.....	فهرست روایات

۶۸۹.....	فهرست اشعار.....
۶۹۷.....	فهرست انبیاء، معصومین و اشخاص.....
۶۹۷.....	فهرست ادیان، مذاهب، قبایل و فرق.....
۷۰۵.....	فهرست اماکن.....
۷۰۷.....	فهرست کتابها.....
۷۱۳.....	کتابنامه.....

www.ketab.ir

یادداشت نادر

یکی از بهترین ثبوت‌های آشنا ساختن مسلمانان - به ویژه نسل جوان - با آموزه‌های بلند و آسمانی اسلام، عرصه حوزن دینی اصیل، با ترجمه روان، شیوا و قابل فهم است. یکی از این متون، نهج‌البلاغه امیرمؤمنان (ع) است؛ همو که انسانی کامل و آگاه از وحی و دارای تجربه‌های زندگی پرفراز و نشیب بود.

امیرمؤمنان علی (ع) در اثر جاوید خود، با مسائل گوناگون زندگی بشر سخن گفته، نیاز علمی و عملی جامعه را برآورده است. گرچه نهج در ده تاکنون ترجمه‌ها و تفاسیر گوناگونی داشته، ولی از آن رو که این دریای حکمت و پرورغ هدایت علوی، موجب سعادت دنیا و آخرت می‌شود، طرح مکرر آن، ضروری است، لذا مترجم این کتاب به نهج‌البلاغه، دانشمند و محقق فرزانه حضرت آیت‌الله انصاریان برای شرح نهج‌البلاغه در حوزه علمیه قم همت گماشته، تفسیر نو و بدیعی را آغاز کردند.

گفتنی است نهج‌البلاغه از نظر ادبی و به‌کارگیری واژه‌ها و عبارات بدیع، بر سطحی فراتر از سطح دیگر متون است؛ به‌ویژه آن که سید رضی - که خود ادیبی یکه‌تاز است - از میان سخنان و نامه‌های آن حضرت، آنچه را که از نظر فصاحت و بلاغت در افق بالاتر بوده برگزیده است، از این‌رو ترجمه و تفسیر آن مشکل‌تر و احتمال لغزش در آن بیشتر است.

بر این اساس، استاد پس از درخواست جمعی از طلاب علوم دینی، با دقت نظر در جملات نهج‌البلاغه، همراه با مراجعه به منابع لغت و شروح مختلف از جمله شرح ابن‌ابی‌الحدید،

ابن میثم، خویی و ملا صالح قزوینی، به تفسیر و شرحی با رویکرد اخلاقی و عرفانی همت گماشته‌اند.

شیوه شارح محترم بدین گونه است که تنها به ترجمه و شرح اکتفا نکرده، مفاهیم هر جمله را در قالب بیاناتی رسا ارائه فرموده‌اند. استاد ارجمند با انگیزه در اختیار گذاشتن تفسیری نو که به آسانی بتواند مفاهیم سخنان امام علی (ع) را انعکاس دهد، دعوت طلاب حوزه را پذیرفتند. حضرت استاد انصاریان با اشراف کامل به مضامین نهج البلاغه، خطبه ۸۶ را برای شروع مباحث تفسیری خویش در حوزه علمیه قم انتخاب نمودند^۱ و در طول دو سال تحصیلی، در ۶۱ جلسه، به شرح و تفسیر فرازهای این خطبه پرفروغ پرداختند که با توجه به محتوای اعتقادی، اخلاقی و عرفانی مباحث، و با درخواست علاقه‌مندان جلسات شرح استاد، سلسله دروس مذکور پس از تنظیم، تدوین و تحقیق در قالب کتاب حاضر به علاقه‌مندان عرضه گردید.

امید است که مؤسسه فرهنگی دارالعرفان با فضل الهی، توفیق انتشار مجلدات بعدی این سلسله شرح ارزشمند را به دست آورده، قطراتی از دریای شگرف معارف الهی نهج البلاغه را در اختیار تشنگان معرفت قرار دهد.

از کلیه عزیزانی که در به ثمر نشستن این اثر تلاش و رحمت گشوده‌اند بویژه محققین معاونت پژوهش حج اسلام آقایان مردانی‌پور، فرقانی، عبداللهی، و بطنانی خردانی و تشکر می‌نماییم.

موسسه فرهنگی دارالعرفان

۱. قابل توجه این که در برخی از نسخه‌های نهج البلاغه مانند «صبحی صالح» این خطبه به شماره ۸۷ ثبت شده است.

پیش

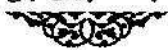
مقدمه

اگر محققان و صاحب‌دلان از کتاب شریف، بی‌نظیر و با عظمت نهج‌البلاغه تعبیر به «أخ القرآن» کرده‌اند سخنی به گزاف و زیاده نیاورده‌اند؛ زیرا این دریای بی‌ساحل دانش، فلسفه و حکمت، بهترین قانون برای روش زندگی باک، عالی‌ترین منبع فصاحت و بلاغت، چراغ راه خطیبان و گویندگان دلسوز و دانشمندان، کنگره توحید خالص، منبع آشنایی با پیامبران و روش آنان، معدن معرفت نسبت به امامان معصوم، بیان‌کننده ویژگی‌های اهل تقوا و نشان‌دهنده روحیات، کمالات و ارزش‌های بهترین و محبوب‌ترین انسان‌هاست.

مباحث نهج‌البلاغه از افق دانش، بینش و روحانی‌ت غصبتی جامع و انسانی کامل و خلیفه به حق خدا و رسول در پهنه هستی، یعنی امیرمؤمنان علی بن ابی‌طالب (ع) طلوع کرده و چراغ پرفروغی فراراه انسان‌ها برای یافتن حقایق تا قیامت قرار داده است. محروم از نهج‌البلاغه و ناآگاه از معارف آن از به‌پا نمودن خیمه حیات ایبه، محروم و فردای قیامت در پیشگاه امیرمؤمنان، مغبون، و اعراض‌کننده از آن ستمکار به نفس خود در همه شئون حیات، به‌شمار خواهد آمد.

من تا پیش از ترجمه این اثر گران‌سنگ الهی، آنچنان که باید از عظمت کتاب و صاحب با کرامتش آگاه نبودم؛ با ترجمه آن، خود را در برابر سرمایه‌ای دیدم که می‌تواند تک‌تک افراد جامعه را تا قیامت به خیر دنیا و آخرت برساند و سعادت آنان را در این جهان و آن جهان تأمین کند.

هنگامی که برای تدریس این کتاب به حوزه مقدسه و پربرکت قم دعوت شدم، با خوشحالی از این دعوت، برای ادامه زندگی به آن شهر با عظمت رفته، با انتخاب خطبه ۸۶ که از خطبه‌های بی‌نظیر آن کتاب است، مباحثه‌ای را برای طلاب فهیم، درس‌خوانده و متعهد که با شوقی وافر در مدرسه فیضیه در جلسه شرکت داشتند شروع کردم و تا جایی که میسر بود و استقبال عاشقانه طلاب باکرامت اقتضا داشت، به شرح جمله به جمله این خطبه، با کمک از آیات قرآن و روایات پرداختم؛ خطبه‌ای که در چهل مرحله ویژگی‌های محبوب‌ترین بندگان خدا را مدح می‌کند و خود امیرمؤمنان (ع) مصداق اتم و اکمل آن‌هاست.

اینک برای بهره‌مند شدن طلاب بزرگوار و دانشجویان مشتاق و مردم معارف‌جو، مکتوب این درس‌ها با تغییرات لازم در اختیار جامعه علمی و فرهنگی کشور قرار می‌گیرد. بدین امید که گاهی در معرفت‌افزایی، رسیدن به سعادت و نیز شناخت نهج‌البلاغه تلقی گردد، ان شاءالله مؤسسه فرهنگی دارالعرفان، که در شهر قم در جهت نشر معارف قرآنی و فرهنگ اهل‌بیت (ع) فعالیت‌های مهمی را در سطح جهانی انجام می‌دهد، بنا گذاشت متن این سخنرانی‌ها را به‌صورت مکتوب درآورد تا در اختیار طلاب حوزه‌ها و دانشجویان و مردم علاقه‌مند قرار گیرد و این مجموعه - که احتمالاً حدود در سیصد جلد خواهد شد - در آینده منبعی برای مبلغان شیعه قرار گیرد. من پس از سپاس از حضرت حجت‌الاسلام حاج شیخ محمدجواد عابریان و کلیه عزیزانی که در به ثمر رسیدن این اثر متحمل زحماتی شده‌اند تشکر کنم و از خوانندگان، به‌خصوص مبلغان گرامی، درخواست دعا نمایم.

